

Sveriges Ornitologiska Förening

BirdLife Sverige

Miljö- och energidepartementet
Miljöprövningsenheten
Att. Karin Sparrman
103 33 Stockholm

Dnr
M2012/00714/Me

Datum
2017-12-28

I våras skrev BirdLife Sverige till miljöminister Karolina Skog och frågade varför regeringen valde att frångå de förslag som berörda länsstyrelser presenterade och exkludera Södra Midsjöbanken från Natura 2000-området Hoburgs bank och Midsjöbankarna. Vi fick då svaret att regeringens förslag till nya Natura 2000-områden INTE innebär att regeringen har tagit ställning till en vindkraftsetablering på Södra Midsjöbanken. Å andra sidan indikerar beslutet, som innebär att regeringen bryter mot EU-direktiven om hur Natura 2000-områden ska utses, att regeringen sätter exploateringsintresset högre än naturvårdsintresset. [E.ON Wind Sweden AB (bolaget) gör för övrigt exakt samma bedömning.] BirdLife Sverige anser detta vara mycket allvarligt och beklämmande, i synnerhet med ett parti som anses vara naturvårdsinriktat i regeringsställning. Sveriges utpekande av Natura 2000-områden är nu under EU-kommissionens granskning.

Uppförande av den planerade vindkraftsparken på Södra Midsjöbanken innebär ett tydligt brott mot fågeldirektivet och artskyddsförordningen. BirdLife Sverige hänvisar därvid till artskyddsförordningen 4 § punkt 2, där avsiktlig störning av aktuella arter under deras övervintrings- och flyttperioder specifikt förbjuds, samt till efterföljande punkt 4 som förbjuder skada eller förstörelse av viloplats. I vårt remissvar fokuserar vi huvudsakligen på påverkan på den hotade alfågelpopulationen, som ensam utgör det starkaste, tillika självklara, skälet att avslå vindkraftsparken på Södra Midsjöbanken med hänvisning till fågelskyddet.

BAKGRUND – SÖDRA MIDSJÖBANKENS UNIKA VÄRDEN

Östersjöns utsjöbankar är få till antalet och täcker sammantaget en mycket begränsad yta. Dessa grunda havsområden är av stor ekologisk betydelse och håller internationellt betydelsefulla nivåer av flera arter sjöfåglar. Vintertid finns majoriteten av Eurasiens population av alfågel (*Clangula hyemalis*) knuten till bestånden av blåmussla (*Mytilus edulis*) på utsjöbankarna i denna del av Östersjön. Även ett flertal andra sjöfåglar använder utsjöbankarna som viktiga födosöksområden. Sverige har ett stort ansvar för att bevara utsjöbankarnas unika ekologiska system och de arter som har sin hemvist där.

Södra Midsjöbanken är utpekad som IBA-område (Important Bird and Biodiversity Area) enligt Birdlife Internationals klassificeringssystem för särskilt värdefulla fågelområden. Den stora ansamlingen av alfågel under vintern uppfyller även kriterierna för SPA (Specially Protected Area) och regeringen bör därför ta initiativ till att skydda området. Som mest har imponerande 200 000 alfåglar (i

storleksordningen 5–6 % av världspopulationen) noterats på Södra Midsjöbanken vid ett och samma tillfälle.

Alfågelpopulationen i svenska farvattnen har minskat mycket markant; från 1,42 till 0,37 miljoner på mindre än 25 år, d.v.s. en minskning med 74 %! Enligt Artdatabanken har minskningstakten uppgått till 65 (55–75) % under de senaste 21 åren och Artdatabanken (som bl.a. administrerar den svenska rödlistan) deklarerar uttryckligen att etablering av vindkraftsparker på utsjöbankarna måste undvikas. På de tre aktuella utsjöbankarna konstateras är en minskning från 1,06 miljoner 1992–1993 till 260 000 individer 2016¹, vilket innebär en minskning med mer än 75 %. [Även globalt noteras en kraftig minskning med 59 % över tre generationer (1993–2020)².] Visserligen varierar antalen mellan olika år, men det finns inget som tyder på att alfåglarna ändrat vanor så att större mängder övervintrar i andra havsområden, exempelvis Vita Havet³. Den drastiska minskningen har placerat den övervintrande alfågelpopulationen i kategorin *Starkt hotad* (EN) på svenska rödlistan.

Det finns tydliga belägg för att alfåglar undviker vindkraftparker till havs⁴, varför en vindkraftsetablering på Södra Midsjöbanken innebär en habitatförlust som är betydligt större än själva anläggningens yta. Om Södra Midsjöbanken tappas sin betydelse som övervintringsplats saknas alternativa områden för fåglarna, eftersom de har mycket svårt att finna föda någon annanstans. Populationen riskerar då att minska i storlek.

Alfågel förefaller vidare vara en av de arter som är mest känslig för vindkraftparker och uppvisar hög grad av undvikandebeteende, utan tillvänjning flera år efter etablering^{5,6}. Vindkraftsutbyggnadens påverkan på alfågeln har hittills varit begränsad men antas vara additiv och de kumulativa effekterna framöver skulle kunna bli förödande⁷.

Även tobisgrisslor (*Cephus grylle*), sillgrisslor (*Uria aalge*) och tordmular (*Alca torda*), bl.a. från häckplatser på Stora och Lilla Karlsö, utnyttjar Södra Midsjöbanken vid födosök. Vintertid gäller detsamma även exempelvis ejder (*Somateria mollissima*), sjöorre (*Melanitta nigra*), svärta (*Melanitta*

¹ Nilsson, L. 2016. *Changes in numbers and distribution of wintering Long-tailed Ducks Clangula hyemalis in Swedish waters during the last fifty years*. *Ornis Svecica* 26: 162–176.

² Hearn, R., Harrison, A. & Cranswick, P. 2015. *International Single Species Action Plan for the conservation of the Long-tailed Duck Clangula hyemalis 2016–2025*.

³ Nilsson, L. 2011. *Inventering av alfågel och andra havslevande andfåglar i svenska farvatten 2007–2011*. Sammanfattade Rapport. Department of Ecology, Lund University. 25 pp.

⁴ Dierschke, V., Furness, R.W. & Garthe, S. 2016. *Seabirds and offshore wind farms in European waters: Avoidance and attraction*. *Biological Conservation* 202: 59–68.

⁵ Nilsson, L. & Green, M. 2011. *Birds in southern Öresund in relation to the windfarm at Lillgrund. Final report of the monitoring program 2001–2011*. Biologiska Institutionen, Lunds Universitet. 85 pp. (Rapporten kan laddas ner på Vattenfalls hemsida: <http://www.vattenfall.se/sv/lillgrund-vindkraftpark.htm>)

⁶ Petersen, K. et al. 2006. *Final results of bird studies at the offshore wind farms at Nysted and Horns Rev, Denmark*. Report commissioned by Dong Energy and Vattenfall A/S. National Environmental Research. 166 pp. (Rapporten kan laddas ner från <http://www.we-at-sea.org/docs/ecologicalReports/aboveWater/Birdsfinal2005.pdf>)

⁷ Hearn, R., Harrison, A. & Cranswick, P. 2015. *International Single Species Action Plan for the conservation of the Long-tailed Duck Clangula hyemalis 2016–2025*.

fusca) och smålom (*Gavia stellata*). Uppgifter om Södra Midsjöbankens betydelse för dessa arter är mycket knapphändiga och behöver utredas bättre.

BirdLife International har i en nyligen genomförd internationell sammanställning pekat ut Södra Midsjöbanken som det svenska IBA-område med starkast hotbild, i första hand p.g.a. just risk för vindkraftsetableringar.

KOMMENTARER TILL BOLAGETS KOMPLETTERING IV AV ANSÖKAN

A.2

E.ON Wind anger att oklarheten kring huruvida Södra Midsjöbanken ska utses till Natura 2000-område, i och med regeringens beslut den 14 december 2016 (M2015/02273/Nm (delvis)), är helt undanröjd. BirdLife Sverige vill därvid påpeka att det angivna beslutet ännu är ett *förslag* som måste fastställas av EU-kommissionen.

C.3.1 – Villkor 8 och D – Förslag till reviderad villkorskatalog, Byggskede, information och materialval (7)

Bolaget föreslår ett villkor som syftar till att freda de östra delarna av Södra Midsjöbanken från all form av byggtrafik under perioden december – februari. Det framgår inte hur man kommit fram till den angivna perioden. BirdLife Sverige anser att hela Södra Midsjöbanken måste fredas från omfattande båt-/byggtrafik under den period då en stor andel av den euroasiatiska populationen av alfågel övervintrar där, d.v.s. huvudsakligen perioden 15 oktober – 30 april.

C.8.2 och D – Förslag till reviderad villkorskatalog, Kontrollprogram (30)

E.ON Wind föreslår ett kontrollprogram i syfte att öka kunskapen om fåglars beteende invid havsbaserade vindkraftparker. Kontrollprogrammet ska baseras på månatliga inventeringar från oktober till mars under perioden två år före byggstart till två år efter avslutat byggande. Det måste därvid poängteras att det kan ta lång tid innan effekterna av en exploatering blir synliga, och ännu längre tid innan de blir statistiskt säkerställda. Därmed måste inventeringar genomföras flera (allra lägsta minimum 3) år innan byggnation påbörjas och fortgå åtskilliga år efter att vindkraftparken tagits i bruk. BirdLife Sverige anser att en inventering åtminstone vart tredje år fr.o.m. driftstart och 20 år framåt (alternativt vindkraftverkens livslängd) är ett rimligt standardkrav på en seriös uppföljningsstudie i detta sammanhang.

D – Förslag till reviderad villkorskatalog, Allmänt (3)

Bolaget förbinder sig att inte uppföra några vindkraftverk i grundare områden än 18 meter. Många av de viktigaste födosöksområdena för sjöfåglar, inklusive alfåglarna på Södra Midsjöbanken, ligger emellertid inom intervallet 18–30 meter. BirdLife Sveriges ståndpunkt är därmed att vindkraftverk ska uppföras på större djup än 30 meter, vilket i stor utsträckning tillämpas i Nordsjön. Det är för övrigt mycket små områden av Södra Midsjöbanken där djupet understiger 18 meter.

E.2 – Påverkan på sjöfåglar, E.2.1 Alfågel

E.ON Wind anför att det justerade projektområdet till ytan motsvarar ca 1,5 % av det föreslagna Natura 2000-området Hoburgs bank och Midsjöbankarna. Den största delen av det föreslagna Natura 2000-området nyttjas emellertid inte i någon betydande utsträckning av de övervintrande sjöfågla. Alfågla är istället knutna till just nämnda utsjöbankar, vilka per definition bara omfattar en mindre del av det föreslagna Natura 2000-området. Exkluderas alfågla från halva Södra Midsjöbanken så innebär det i princip att nära en sjättedel av deras övervintringsområde försvinner. Detta är enligt fågeldirektivet och artskyddsförordningen helt oacceptabelt!

Det är förvisso till viss del korrekt som bolaget hävdar att alfågla främst utnyttjar de grunda delarna av bankarna och att ett ökat avstånd mellan vindkraftverken *möjligen* innebär en ökad möjlighet för födosök mellan dem (vetenskapligt belagda studier som styrker detta saknas). Det måste emellertid, återigen, påpekas att hela Södra Midsjöbanken utgör en högst betydande del av övervintringsområdet för en hel population av en hotad fågelart. Med vetskap om detta samt att undanträngningseffekterna på alfågel från studerade vindkraftparker är betydande är det helt uppenbart oförenligt med såväl fågeldirektivet/artskyddsförordningen som försiktighetsprincipen att uppföra en vindkraftpark på Södra Midsjöbanken. Det är för oss helt oförståeligt hur bolaget kan komma till den sammanlagda bedömningen att den ansökta verksamheten inte kommer att påverka alfågelpopulationen på ett betydande sätt.

SWECO anger i sin rapport om bedömning av påverkan på det föreslagna Natura 2000-området (bilaga 2, avsnitt 4.2 Alfågel, *Påverkan under driftskedet*) att "*Enligt expertisen uppstår konflikter mellan vindkraftparker och de övervintrande fågelbestånden på utsjögrund som är grundare än 25 meter.*", men utan att närmare uppge vilken expertis man refererar till. BirdLife Sverige ställer sig mycket frågande till detta kategoriska påstående och anser att det saknas belägg för att utsjöbankar med större djup än 25 meter inte skulle påverkas allvarligt.

SWECO hänvisar vidare till referenser som anger att vindkraftparker "*inte helt har hindrat alfågels vistelse bland verken*" (vår understrykning) och tolkar resultaten som att "*den beskrivna undvikande effekten hos alfågel på 90 % kan förväntas utgöra ett "värsta scenario" och att viss tillväxning hos alfågel kan förväntas vara trolig*". BirdLife Sverige vill därmed påpeka att författarna till studien som SWECO refererar till själva konstaterar att alfågla i studien inte uppvisade någon tillväxning⁸. Vi ber regeringen att begrunda om närmast ovan angivna citat verkligen kan leda fram till en bedömning att en vindkraftpark som täcker halva Södra Midsjöbanken INTE kommer att medföra en betydande påverkan på alfågel. Vi vill också poängtera att artskyddsförordningen uttryckligen förbjuder bl.a. avsiktlig störning och skada på viloplats eller betydande habitatförluster. Den MILDNING (genom minskat projektområde) av befärad undanträngningseffekt som beskrivs i ansökan är således inte i närheten av de juridiska krav som ställs.

⁸ Petersen, I.K., Mackenzie, M.L., Rexstad, E., Kidney, D. & Nielsen, R.D. 2013. *Assessing cumulative impacts on long-tailed duck for the Nysted and Rødsand II offshore wind farms*. Report commissioned by E.ON Vind Sverige AB. Aarhus University, DCE – Danish Centre for Environment and Energy.

Vi måste här även starkt ifrågasätta relevansen av SWECO:s sammanfattande slutsats att *"etableringen av en vindkraftpark på Södra Midsjöbanken ensamt inte på ett betydande sätt påverkar alfågelpopulationens övervintringsmiljö i Östersjön och därmed inte heller alfågelpopulationen i stort"*. I avsnitt 7.1.1 står även att *"påverkan på alfågel bedöms ligga på individnivå och inte på populationsnivå"*. SWECO för inget resonemang kring hur man kommit fram till någon av dessa slutsatser och med tanke på att, såsom angetts ovan och i enlighet med försiktighetsprincipen, i stort sett en sjättedel av alfågelpopulationens övervintringsområde måste räknas bort, så förefaller SWECO:s bedömningar vara tagna ur luften.

I SWECO:s andra bilagda rapport (bilaga 3), som innehåller bemötanden av tidigare inkomna synpunkter, görs i avsnitt 2.2.2 en beräkning av hur många alfåglar som kan antas "dislokaliseras" om vindkraftparken uppförs på Södra Midsjöbanken. Beräkningarna behöver justeras enligt följande. SWECO har baserat uträkning på tätheten 75 individer/km², trots att tätheten i referensen anges vara MER ÄN 75 individer/km². SWECO:s uträkning är alltså ett "minimivärde". Man har vidare kommit fram till att 0,7 % av den i Östersjön övervintrande alfågelpopulationen avstyrs från området. BirdLife Sverige menar att det är relevant att jämföra (minimi-)antalet, d.v.s. 10 800 individer, med det antal som finns i svenska vatten. Det handlar då om 2,9 % av den svenska vinterpopulationen, en siffra som definitivt måste antas påverka artens bevarandestatus.

F – Kumulativa effekter

I detta avsnitt har bolaget tagit hänsyn till annan känd exploatering i anslutning till Södra Midsjöbanken. En ordentlig helhetsbedömning låter sig emellertid inte göras så länge en vederhäftig utvärdering av exempelvis sandtäktsuttagets effekt på bottenfaunan, och i förlängningen utsjöbankens hela ekosystem, saknas. Det måste antas att effekterna av sandsugning kan bli betydande. BirdLife Sverige har 2012 respektive 2013 lämnat yttranden enligt Esbokonventionen angående de inom polsk ekonomisk zon planerade vindkraftparkerna Baltic North och Baltica-1, varav den förra ej verkar vara känd av SWECO. Hur långt dessa planer har fortskridit måste utredas innan regeringen kan bedöma vilka kumulativa effekter som uppkommer.

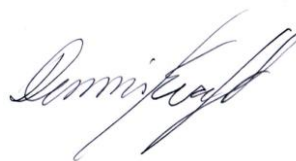
Precis så som SWECO anger i sammanfattningen av sin rapport är det en viktig uppgift för regeringen att förebygga oacceptabel påverkan på naturvärden som uppkommer genom kumulativa effekter. Ett grundläggande krav för att bedöma de kumulativa effekterna är att kända effekter finns med i bedömningen, vilket alltså inte är fallet i nuläget. Regeringen är därvid tvungen att inhämta vederbörlig information innan beslut kan fattas i frågan. BirdLife Sverige anser dock att redan befintlig kunskap om den planerade vindkraftparkens påverkan på alfågelpopulationen är tillräcklig för beslut om att INTE tillåta att den uppförs.

SAMMANFATTANDE SLUTSATS

BirdLife Sverige vidhåller att den tänkta vindkraftparken på Södra Midsjöbanken strider mot såväl kravet om lämplig lokalisering enligt 2 kap. 6 § miljöbalken som försiktighetsprincipen och fågeldirektivet/artskyddsförordningen. Södra Midsjöbanken utgör ett av Eurasiens allra viktigaste övervintringsområden för alfågel och måste undantas från storskalig exploatering. Vindkraftparken kan därmed inte tillåtas.

Daniel Bengtsson
Fågelskyddsansvarig
BirdLife Sverige
Tel. 070 515 45 33
E-post: daniel.bengtsson@birdlife.se

Dennis Kraft
Ordförande
BirdLife Sverige
Tel. 070 638 09 05
E-post: dennis.kraft@birdlife.se